

خلیفه‌های منیریه و قنادی‌های معروف

ویژگی: خیابان شبستری، خیابان ژیان‌پناه

موضوع: مشاغل قدیمی

کافی است همت کنید و خیابان‌های اصلی و فرعی محله‌های امیریه و منیریه را پیاده‌گر کنید؛ هنوز هم چراغ مغازه‌های قدیمی روشن است و نفس کسبه پا به سن گذاشته گرم. رضا جعفری، از اهالی محله امیریه می‌گوید: «هالی این محله‌ها به مشاغل گوناگونی مشغول بودند، اما از میان همه مشاغل شغل ظروف کرایه‌ای، خیاطی و قنادی بسیار پررونق و پرطرفدار بود. نزدیکی به کاخ مرمر باعث شده بود که شخصیت‌های حکومتی در سال‌های ۱۳۰۰ تا ۱۳۴۰ تا می‌تواند به زندگی در امیریه و منیریه داشته باشند. این خانواده‌ها به دلیل تمکن مالی، مهمانی و جشن‌های زیادی برگزار می‌کردند و در نتیجه فروش ظروف کرایه و شیرینی بسیار رونق داشت. خیاط‌های معروفی که بیشتر شخصی‌دوز بودند هم در امیریه و منیریه مغازه داشتند؛ یعنی لباس‌ها را به‌طور اختصاصی برای فلان شخصیت سیاسی و اجتماعی می‌دوختند. دوخت لباس‌های نظامی برای نظامیان رده‌بالا هم اینجا باب بود. مثلاً حاج منصور آزاد یکی از خیاط‌های بنام آن روزگار اینجا مغازه خیاطی داشت.»

مهدی کامران یزدی، پسر مرحوم سید کاظم کامران یزدی، فردی که نخستین بار کیک یزدی را به تهرانی‌ها معرفی کرد می‌گوید: «آن روزها قنادی در محدوده امیریه و منیریه زیاد بود؛ از قنادی حاج محمود لادن مقدم گرفته تا قنادی حاج عباس گواهی که خیلی معروف بودند. قنادی محمدعلی جاهد پیکانی که به قنادی میهن معروف بود هم سال ۱۳۱۵ در ضلع شمال غربی میدان منیریه پا گرفت. مرحوم پدرم، حاج کاظم کامران یزدی نیز سال ۱۳۲۸ قنادی کامران یزدی را در همان حوالی راه‌اندازی کرد. همه مدل شیرینی‌های یزدی هم می‌پخت اما کیک یزدی هایش حرف نداشت و تهرانی‌ها برایش صف می‌کشیدند. آن روزها قنادها همه‌فد حریف بودند و همه کارهای قنادی از عهده‌شان برمی‌آمد و برای همین به آنها لقب خلیفه می‌دادند. پدرم یکی از خلیفه‌های معروف تهران بود. قنادی لادن را برادران لادن راه‌اندازی کردند؛ حاج احمد، حاج محمود و حاج قاسم. حاج محمود با قنادی لادن طعم خوش زولبیا و بامیه را برای اهالی امیریه و محله منیریه ماندگار کرد.»

حکایت کربلایی صادق و قالیچه‌های حسینی

هیئت مسلمیه محله امیریه، بعد از هیئت‌های بنی فاطمه و فاطمیون، از قدیمی‌ترین هیئت‌های تهران است؛ هیئتی که از سال ۱۳۱۶ پا گرفت و بعدها حسینی‌های به همین نام در زمین وقفی حاج عباس غیانی و با حمایت اهالی محل ساخته شد. حاج محمدتقی قدس محمدی تولیت حسینیه مسلمیه را بر عهده دارد. این وظیفه از پدرش به او رسیده؛ از وقتی ۳-۴ ساله بود بیشتر وقتش را همراه پدر در همین حسینیه گذرانده است. قبل از اینکه بنای فعلی حسینیه ساخته شود، اینجا یکی از مکان‌های استقرار هیئت بود؛ هیئتی سیار که تا سال ۱۳۴۲ در خانه‌های اهالی امیریه پا می‌گرفت. حاج محمدتقی می‌گوید: «فعالیت‌های هیئت تنها مختص به ایام محرم نبود. قرار شب‌های جمعه هیئتی‌ها و جلسات قرآنی از همان سال ۱۳۱۶ تا به امروز همچنان پایرجاست. روزگاری که هیئت سیار بود مردی طایق کش هیئت بود و وسایل مورد نیاز هیئت را از خانه‌های دیگر می‌برد. اهالی محل بعد از اینکه سال‌ها هیئت مسلمیه را به صورت سیار و خانه به خانه سرپانگه داشتند تصمیم

گرفتند یک حسینیه بسازند. کلنگ ساخت آن هم به‌دست آیت‌الله تنکابنی، امام جماعت مسجد قندی به زمین زده شد و ۳ سال طول کشید تا حسینیه به‌دست معمارانی به نام محمد علی نیا، حاج علی محمدی مطهری، مرحوم حاج محمد و حاج اکبر عاقل نژاد که در محله امیریه به زندگی می‌کردند، ساخته شود. حسینیه هنوز کامل نشده بود. نه در داشت و نه پنجره. ماه رمضان بود. بانیان هیئت تصمیم گرفتند سفره افطاری ۳۰ شب رمضان را در حسینیه پهن کنند. حسینیه فرش نداشت. هر کسی از خانه‌اش یک قالیچه آورد. نه می‌توانستند قالیچه‌ها را در حسینیه بی‌در و پنجره رها کنند و نه می‌توانستند ۳۰ شب به دوش بگیرند و به خانه ببرند. پدرم مرحوم کربلایی صادق گفت: تخته فرش‌ها را روی هم بگذارید و من ۳۰ شب روی آنها می‌خواهم تامل مردم در امنیت باشد. من کودک بودم، یادم می‌آید هر شب سحر مادرم چادر سر می‌کرد و دست من را می‌گرفت و سحری پدرم را به حسینیه می‌برد و با هم در حسینیه بی‌در و پنجره سحری می‌خوردیم.»

رازهای نهفته در ساخت مسجد حاج حسین

مسجد فخریه یکی از ۳ مسجد بدون استهلاک و انحراف در تهران است که توسط «استاد لرزاده، معمار بنام، بین سال‌های ۱۲۰۸ تا ۱۳۱۲ در برهه‌ای که مشغول طراحی و ساخت کاخ مرمر بود، ساخته شد. بانی این مسجد حاج حسین فخریه است که شغل او فخراری و کوره آجرپزی‌اش در نازی‌آباد بود. «نصرالله حدادی» تهران‌پژوه، درباره این مسجد می‌گوید: «در سال ۲ تا ۳ تاریخ ۱۷ خرداد و ۱۲ مرداد خانه خدا سایه ندارد و خورشید بر خانه خدا عمود می‌شود. این پدیده به این دلیل رخ می‌دهد که کعبه دقیقا در میان خط استوا و مدار راس السرطان قرار دارد؛ برای همین محراب مساجد را با زاویه می‌سازند، اما استاد زاویه محراب مسجد را به گونه‌ای می‌گرفت که با افق این روزها تنظیم باشد و کاملاً رو به سمت قبله ساخته شود. حدادی می‌گوید: «مرحوم حاج حسین آقا فخریه، واقف این مسجد، خودش در آن زمان در حوالی محله نازی‌آباد کوره آجرپزی داشت، اما برای اینکه شک و شبهه دینی در مال شخصی‌اش برای ساخت مسجد وجود نداشته باشد، به هیچ وجه از کوره آجرپزی خودش به تهران آجر نمی‌آورد و آجرهای مسجد را از دیگران می‌خرید. برای ساخت این مسجد ۳۰۰ هزار آجر به کار رفته و با توجه به اینکه حمل‌ونقل در آن زمان فقط توسط چارپایان انجام می‌شد، مرحوم حاج حسین آقا فخریه گفته بوده که روزی ۲ بار، صبح و بعدازظهر، بر حیوانات بار سوار کنند. روی حیواناتی مانند الاغ بیشتر از ۷۰ تا ۸۰ آجر، روی قاطر بیشتر از ۹۰ تا ۱۰۰ آجر و بر شتر بیشتر از ۱۰۰ تا ۱۱۰ آجر نگذارند تا زبان بسته‌ها اذیت نشوند. از نازی‌آباد تا بالای میدان منیریه هر هزار متر برای آنها هم آب و هم علیق (کاه و یونجه) بگذارند و اگر حیوانات طی مسیری زخمی می‌شدند دیه آنها را باید کنار می‌گذاشتند و بعد از اتمام ساخت مسجد حیوانات آزاد می‌شدند.»

فقط این مسجد به نام مسجد ساعت مشهور شد

مسجد مشیرالسلطنه از مساجد دوره قاجاری تهران است. به دلیل اینکه نخستین برج ساعت در تهران در این مسجد بنا شد که از بیرون مسجد نیز دیده می‌شود، به این مسجد، مسجد ساعت نیز گفته می‌شود. نصرالله حدادی، تهران‌پژوه می‌گوید: «در پایتخت ۳ مسجد دیگر دارای ساعت بودند. یکی مسجد جامع، که زمان ساخت آن به دوره صفویه برمی‌گردد و سال‌ها بعد صاحب ساعت شد. دیگری مسجد سیهسالار که در دوره ناصرالدین شاه و مسجد امام خمینی فعلی که در زمان فتحعلی‌شاه قاجار ساخته شد. مسجد مشیرالسلطنه در سال ۱۲۸۲ شمسی توسط احمدخان مشیرالسلطنه، وزیر خزانه مظفرالدین شاه و نخست‌وزیر دوره محمدعلی شاه قاجار بنا شد و نام او زیر ساعت مسجد حک شده است: «در عهد دولت سلطان عادل کامکار مظفرالدین شاه قاجار خلدالله ملکه، حسب‌الفرمایش جناب مستطاب اشرف افخم مشیرالسلطنه وزیر خزانه و بیوتات دام‌ظله‌العالی اتمام پذیرفت.» این مسجد نیز یادگار معماری استاد لرزاده است و کنار آن مدرسه مشیرالسلطنه هم ساخته شده است.

موضوع: حسینیه قدیمی مسلمیه
موقعیت: خیابان شهید فروزش

موضوع: مسجد الاقصی (مسجد مشیرالسلطنه و مسجد ساعت)
موقعیت: خیابان مولوی، خیابان تشکری